

monitoring as a factor in improving the quality of academic achievement of students of institutions of secondary vocational education]. Armavir, 186.

8. Sergeeva, L.M., Rusanov, G.G., Ilko, I.V. (2008) Monitoring fakhovogo uspiikhу vypusnykiv profesiinykh navchalnykh zakladiv [Monitoring of professional success of graduates of vocational schools]. Kyiv, 96.

9. Shynkaruk, O.V. (2015) Osoblyvosti zakonodavchoho unormuvannia problemy monitorynhу yakosti osvity v Ukraini [Features of the legislative regulation of the problem of monitoring the quality of education in Ukraine]. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya «Pedagogika. Psykholohiia. Filosofiia». 230. 228-234.

ПРОЕКТИРОВАНИЕ ЭТАПОВ МОНИТОРИНГА УЧЕБНОЙ УСПЕВАЕМОСТИ БУДУЩИХ ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЕЙ В ПРОЦЕССЕ ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

А.А. Иванюта

***Аннотация.** В статье представлен алгоритм мониторинга учебной успеваемости будущих землеустроителей в процессе профессиональной подготовки; обоснованы и охарактеризованы практические этапы внедрения мониторинга учебной успеваемости в образовательное пространство вуза; освещены педагогические условия введения мониторинговых технологий в образовательный процесс высшей школы.*

***Ключевые слова:** этапы мониторинга, профессиональная подготовка, учебная успеваемость.*

PROJECTING STAGES OF MONITORING THE EDUCATIONAL SUCCESS OF FUTURE EARTHMOVERS IN THEIR PROFESSIONAL PREPARATION PROCESS

O.O. Ivanyata

***Abstract.** The article presents an algorithm for monitoring academic progress of future surveyors during training. Practical steps of implementation monitoring of educational progress in the educational space were described. Pedagogical conditions of introduction of monitoring technologies in educational process of higher education were highlighted.*

***Key words:** Stages monitoring, training, educational achievement*

УДК 378. 147:614.253

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Л. Г. КАЙДАЛОВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології
Національний фармацевтичний університет, м. Харків

***Анотація.** У статті висвітлено аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер у науково-педагогічній літературі; визначено складники професійної компетентності та чинники, що впливають на формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер. На процес формування професійної компетентності майбутньої медичної сестри впливають такі фактори: професійна спрямованість навчання; інтерес до професії медика; здібності до оволодіння майбутньою професією; чітка мотивація навчання; уміння навчатись самостійно; потреба у самовдосконаленні; спрямованість освітніх технологій на медичну теорію та практику.*

***Ключові слова:** компетентність, медична сестра, студент, фактори, фахівець.*

Актуальність (Introduction). Проблема підготовки компетентної медичної сестри стоїть нині особливо гостро, адже медична наука у світі на відміну від медсестринської справи в Україні останні десятиліття мала стрімкий розвиток. Це та інші глобальні і внутрішньодержавні процеси призвели до потреби перегляду якісної підготовки медичної сестри та реформування системи надання медичних послуг в Україні. Тягарем, якого важко позбутися у прове-

денні перебудови системи підготовки медичної сестри є спадщина, що сформована в колишньому СРСР де було спотворене уявлення про медичну сестру як помічника лікаря, котра позбавлена свобод у професійній діяльності.

Аналіз професійної діяльності та обов'язків сучасної медичної сестри засвідчує те, що вона повинна керуватися чинним законодавством України про охорону здоров'я та нормативно-правовими актами, що визначають діяльність закладів охорони здоров'я; проводити прості діагностичні, лікувальні і фізіотерапевтичні процедури; застосовувати лікарські засоби для зовнішнього, ентерального і парентерального введення в організм пацієнта; готувати хворих до лабораторного, рентгенологічного, ендоскопічного та ультразвукового обстеження; складає добові меню та виписує порційні вимоги, годує тяжкохворих; виконує санітарну обробку хворого, готує і застосовує дезінфекційні розчини; володіє прийомами реанімації, вмiє надати допомогу при травматичному пошкодженні; веде медичну документацію; бере активну участь в поширенні медичних знань серед населення; дотримується принципів медичної деонтології; постійно удосконалює свій професійний рівень [9].

Відтак реформування системи охорони здоров'я вимагає відповідних змін у кадровому супроводі, що ставить перед медичними навчальними закладами завдання корекції освітнього процесу з урахуванням сучасних потреб суспільства у компетентних медичних сестрах, беручи за основу надбання професійної педагогіки з питань компетентнісного підходу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). показав значне пошкваллення педагогів-дослідників до підготовки медичних сестер на засадах компетентнісного підходу в Україні, серед яких відмічаємо дисертаційні дослідження Л. Борисюк, С. Вітвіцької, М. Данюк, М. Демянчука, І. Махновської, І. Радзівської, З. Шарлович та ін. Теоретичною основою компетентнісного підходу є праці як зарубіжних вчених (Дж. Равена, Д. Мартенсона, Б. Оскарсона, А. Вербицького, І. Зимньої, В. Байденка, Ю. Татура, А. Хуторського, В. Краєвського), так і вітчизняних (Н. Ничкало, О. Пометун, О. Овчарук, Т. Морозова.).

Аналіз проблеми підготовки медичної сестри на засадах компетентнісного підходу свідчить, що в публікаціях спостерігається різний підхід до визначення факторів, які впливають на формування професійної компетентності майбутньої медичної сестри, але у колах наукової спільноти немає єдиного визначення таких факторів.

Мета (Purpose) - представлення та теоретичне обґрунтування вибору факторів формування професійної компетентності майбутньої медичної сестри та їх аналіз.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.

Результати (Results). Для чіткого визначення факторів, які впливають на формування професійної компетентності майбутньої медичної сестри потрібне всебічне розуміння основних понять, що пов'язані із медсестринством взагалі та компетентнісним підходом організації освітнього процесу у медичному навчальному закладі зокрема. У праці І. Мельничук вказано, що визначення медсестринства як професійної діяльності бере початок з його розуміння як мистецтва догляду за хворими та усвідомлення необхідності спеціальної фахової підготовки [8].

Ми солідарні із визначенням поняття «медсестринство», що подають М. Шегедин та Н. Мудрик які розуміють його як галузь медичної науки про потенційні й існуючі проблеми в індивідуальному та громадському житті, які формуються під впливом зовнішніх чинників, та шляхи їх розв'язання медичними сестрами в межах своєї компетенції в системі охорони здоров'я [11].

Компетентісний підхід в сфері освіти активно увійшов у країнах Європи та США ще на початку 80-х років і має місце його наукове обґрунтування та впровадження в освітню діяльність навчальних закладів України. Загальні компетенції, спеціальні компетенції перетворюються в навчальний план, визначають зміст навчання і структуру, а потім уже здійснюється вибір технологій навчання, форм, методів та засобів [5, с. 144]

Що стосується розуміння поняття професійної компетентності, то ми поділяємо точку зору з тими авторами, які відзначають, що в основі успішної професійної діяльності є: сукупність компетентностей, які передбачають володіння знаннями, вміннями та навичками в певній галузі діяльності, уміння застосовувати набуті знання та вміння для вирішення професійних завдань, готовність до аналізу проблемних ситуацій та пошуку шляхів їх вирішення,

уміння працювати самостійно та в групі тощо.

У тлумаченні поняття «компетентність медичної сестри» нам імпонують визначення науковців, які безпосередньо вивчали та займалися підготовкою медичних сестер на засадах компетентнісного підходу. Зокрема у розумінні О. Марковича, професійна компетентність фахівців медсестринства передбачає вільне володіння ними фундаментальними та спеціальними знаннями й уміннями в питаннях комплексного догляду за пацієнтами; здатність до аналітичного мислення і творчої діяльності, що пов'язана з їхніми функціональними обов'язками; здатність до самовдосконалення і самонавчання тощо [7].

Доповнення цьому дає З. Шарлович, вказуючи, що професійна компетентність медичної сестри передбачає вміння працювати самостійно, співпрацювати, формувати цілі, концентрувати увагу на виявленні та вирішенні професійно зорієнтованих завдань, використовуючи новітні технології, планувати і якісно здійснювати медичну (сестринську) діяльність на основі милосердя, толерантності, емпатії, з урахуванням вимог організації, бачити і реально оцінювати власну професійну діяльність з точки зору ефективності та доцільності [10, с. 160].

Розширює сферу тлумачення цієї дефініції С. Бухальська. Науковець зазначає, що професійна компетентність у вищій медичній освіті передбачає навчання і підготовку конкретного фахівця медичної сфери на основі цілісно-концептуального підходу до професії, усвідомлення цінності медичної діяльності, оптимальної технологічності у виконанні професійних функцій, медичної етики й оволодіння прийомами самоорганізації та саморозвитку [1, с. 89].

Виходячи з наведеного аналізу проблеми у науково-педагогічній літературі під професійною компетентністю медичної сестри слід розуміти компетентність фахівця, що демонструє володіння компетенціями та професійно важливими якостями, необхідними для здійснення професійної діяльності та установлення зв'язків з іншими працівниками охорони здоров'я з питань зміцнення здоров'я багатьох людей.

Беручи за основу Державні стандарти професійної освіти науковці встановили перелік складових компетентності фахівця, які за нашим переконанням характерні й для медичної сестри. До них належать: задані навички (вимога виконувати певні індивідуальні завдання); використання знань і вмінь на робочому місці на рівні встановлених вимог (стандартів) до даної роботи; здатність відповідально виконувати обов'язки і досягати запланованих результатів; здатність знаходити рішення у нестандартних ситуаціях; здатність застосовувати знання і вміння у нових умовах виробничої діяльності [4, с. 96–97].

Зважаючи на впроваджену ступеневу систему підготовки медичної сестри, професійна компетентність медичної сестри-бакалавра визначається: 1) сукупністю видів діяльності: майбутній фахівець медсестринства готується до таких видів діяльності (за базовою підготовкою): охорона здоров'я та соціальна допомога, діяльність у сфері охорони здоров'я людини, діяльність лікарняних закладів, охорона материнства і дитинства, діяльність санаторно-курортних організацій, медична практика, інша діяльність у сфері охорони здоров'я людини; 2) сферою професійної діяльності (лікарняні та лікувально-профілактичні заклади, установи охорони здоров'я та соціальної допомоги, установи охорони материнства і дитинства та пологові будинки, санаторно-курортні організації, медична практика тощо); 3) об'єктами професійної діяльності, до яких належать: пацієнти; лікарські засоби та допоміжні матеріали; обладнання, яке застосовується для проведення діагностичних заходів; медична техніка, апарати, хімічні реактиви, що використовуються для виконання медичних маніпуляцій; медичний інструментарій, оснащення, медикаментозні засоби та предмети догляду за пацієнтом у сестринському процесі; нормативно-правове забезпечення діяльності щодо написування, зберігання та використання медикаментів, медичного інструментарію; 4) набором компетенцій, якими повинен володіти майбутній фахівець медсестринства [2].

Науковцями в достатній мірі розроблені і визначені методи, прийоми та фактори формування фахової компетентності медичних сестер, зокрема у процесі вивчення спеціальних дисциплін: глибока базова медична освіта; обов'язкова достатня практична підготовка; робота згідно з принципами «доказової медицини»; дотримання стандартів виконання медсестринських маніпуляцій; безперервність процесів навчання та професійного удосконалення [3].

Науковцями розроблені й інші методи та прийоми формування професійної компетентності медичної сестри, проте кожен із них обґрунтовує їх із позиції свого дослідження. Беручи до уваги

результати аналізу напрацювань науковців, та керуючись результатами власних досліджень [6] можемо стверджувати, що визначальними факторами, які впливають на процес формування професійної компетентності майбутньої медичної сестри є: професійна спрямованість навчання; інтерес до професії медика; здібності до оволодіння майбутньою професією; чітка мотивація навчання; уміння навчатись самостійно; потреба у самовдосконаленні; спрямованість освітніх технологій на медичну теорію та практику. Зауважимо, що у розумінні компетентнісного підходу поняття «фактор» для нас є рушійною силою цього процесу.

Оскільки медичних сестер готують у медичних навчальних закладах освітній процес та використовувані освітні технології повинні бути направлені на медичну теорію та практику доказової медицини, що дає можливість із перших днів перебування студента у стінах навчального закладу поринути у царину медицини та дозволить закласти фундаментальне розуміння медичної термінології та медичних понять, формування клінічного мислення.

Професійна спрямованість навчання як фактор формування професійної компетентності майбутньої медичної сестри розкривається у насичені навчального матеріалу загальноосвітніх, фундаментальних та загальномедичних дисциплін змістом майбутньої професійної діяльності. Атмосфера кожної навчальної дисципліни, що передбачена навчальним планом має бути просякнута ситуаційними завданнями, вправами та задачами, що максимально відображають реальну роботу медичної сестри.

Інтерес до професії медика у студентів був закладений ще на етапі професійної орієнтації, а можливо із самого народження. Важливим в організації освітнього процесу є підсилення інтересу, що можливо зробити шляхом організації та проведення різнопланових заходів, серед яких: відвідування лікувально-профілактичних закладів, волонтерського догляду за хворими, анатомічних музеїв, трупарні тощо. У цьому плані не варто забувати про засоби навчання, серед яких на перше місце виносимо вологі анатомічні препарати, мікропрепарати та інформаційно комунікаційні технології із мультимедіа.

Що стосується здібностей у оволодінні професією медичної сестри, то це у більшій мірі тема психологічних досліджень, проте використовуючи наявні педагогічні прийоми та методики ми здатні наявні здібності покращити та розвинути, свідченням цьому є продовження навчання низки студентів по отриманню освітнього рівня медсестра-бакалавр та медсестра-магістратур.

Чітка мотивація навчання полягає у її підсиленні від мотиву вступу в медичний заклад до мотивації опанування фахом медичної сестри. Важливим у такому часовому процесі є переважання внутрішніх мотивів студента. Мотивація розглядається нами як психодинамічна система особистості, а мотив — як окрема мотиваційна змінна, яка виконує в цій системі спонукальну, спрямовуючу функцію. Важливим фактором сучасного освітнього процесу є самостійне навчання, котре в підготовці медичної сестри у великій мірі проявляється у самостійній позааудиторній роботі та на занятті.

Онтогенез людства проходить через шлях удосконалення, відтак необхідним фактором формування професійної компетентності медичної сестри протягом усіх років навчання та після закінчення навчального закладу є потреба у самовдосконаленні. Вважаємо цю умову однією із ключових, адже у наш час спостерігається інтенсивний випереджувальний розвиток медичної науки в ногу з яким може йти тільки той хто постійно самовдосконалюється.

Висновки і перспективи (Discussion). Потреба реформування медсестринської освіти в Україні є очевидною і не тільки за ступеневою підготовкою, але й по суті – максимально наближеною до реальних потреб практичної медицини, з урахуванням викликів проведення АТО на сході України та наростання військової і терористичних загроз. Ми вважаємо, що такі вимоги можуть бути дотримані при реалізації розкритих нами у даній праці факторів, що впливають процес формування професійної компетентності майбутньої медичної сестри. Професійна компетентність майбутньої медичної сестри – це компетентність фахівця, що демонструє володіння компетенціями та професійно важливими якостями, необхідними для здійснення професійної діяльності та установлення зв'язків з іншими працівниками охорони здоров'я з питань зміцнення здоров'я багатьох людей.

Перспективи подальших розвідок убачаємо у виборі, науково-методичному обґрунтуванні та впровадженні у освітній процес медичних навчальних закладів ефективних педагогічних технологій з метою формування професійних компетенцій майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Бухальська С. Компетентнісний підхід. Теоретичний аналіз ключових дефініцій вищої медичної освіти / Світлана Бухальська // Нова педагогічна думка. – 2009. – № 2. – С. 84–91.
2. Галузевий стандарт вищої освіти України спец. : 6.110102. «Сестринська справа» МОН України. – К., 2012. – 28 с.
3. Губенко І., Радзівська І., Бразалій М. Методика формування професійної компетентності медичних сестер у процесі їх практичної підготовки. – [Електронний ресурс]. FAMILY DOCTOR – Режим доступу : // <http://family-doctor.com.ua/metodika-formuvannya-profesiynoyi-kompetentnosti-medichnih-sester>
4. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика : Моногр. / С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало, В. Л. Петренко, С. Г. Костогряз, Ю. Ф. Зінковський; АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти, Технол. ун-т Поділля. - Хмельниц. : ТУП, 2002. - 334 с.
5. Кайдалова Л. Г. Професійна підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах : монографія / Л. Г. Кайдалова. – Х. : НФаУ, 2010. – 411 с. <http://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/8112>
6. Кайдалова Л. Г. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців / Л. Г. Кайдалова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / гол. ред. С. С. Єрмаков. – Х. : ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2008. – № 1. – С. 60-63.
7. Маркович О. В. Використання педагогічних технологій у процесі підготовки коледжами медичних сестер / О. В. Маркович // Збірник наукових праць Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – 2007. – № 1. – С. 64–70.
8. Мельничук І. М. Особливості формування деонтологічної компетентності у професійній підготовці майбутніх бакалаврів сестринської справи / І.М.Мельничук, І.Л.Стасюк // «Молодий вчений» — № 3 (43) — березень, 2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3/23.pdf
9. Справочник квалификационных характеристик профессий работников. Сестра медична. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://jobs.ua/dkhp/articles-3116>
10. Шарлович З. П. Формування професійно-педагогічної компетентності сімейної медичної сестри через розвиток і виховання особистості / З. П. Шарлович // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. – 2012. – Вип. 37. – Ч. 1. – С. 157–163.
11. Шегедин М. Б. Історія медицини та медсестринства [Текст] / М. Б. Шегедин, Н. О. Мудрик. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. – 328 с.

Reference

1. Buhalska S. (2009). Competency approach. Theoretical analysis of key definitions of higher medical education. Nova pedahohyghna dumka (New pedagogical thinking) 2, 84–91(in Ukrainian).
2. Ministry of Health, specialization 6.110102 Nursing (2012). The branch standard of higher education of Ukraine, 28(in Ukrainian).
3. Hubenko I., & Radsievska I., & Brazalii M. Method of formation nurses professional competence in the process of their practical training. FAMILY DOCTOR. Retrieved from <http://family-doctor.com.ua/metodika-formuvannya-profesiynoyi-kompetentnosti-medichnih-sester>
4. Honcharenko S. U., & Nichkalo N. G., & Petrenko V. L., Kostohriz S. G., Zinkovskiy U. F. (2002) State standards of professional education: theory and methodology. Institute of Pedagogics and Psychology prof. Education, Technol. University of Podillya. - Khmelnytsky, 334(in Ukrainian).
5. Kaidalova L. G. (2010). Professional preparation future specialists in the pharmaceutical industry in higher education institutions: monography. National Pharmaceutical University. 411 с. Kharkiv. (in Ukrainian) Retrieved from <http://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/8112>
6. Kaidalova L. G. (2008). Formation of professional competence of future specialists. Kharkiv. Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports. 1, 60-63 (in Ukrainian).
7. Markovich O. V. (2007). Using pedagogical technologies in the process of preparing nurses in colleges. Collection of scientific works of the Pedagogy and Psychology Professional Education Institute of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. 1, 64–70 (in Ukrainian).
8. Melnychuk I.M. Features of deontological competence within professional training of future nursing bachelors formation / I.M.Melnychuk, I.L.Stasiuk //

9. catalog of qualification characteristics of workers' professions. Nursing. Retrieved from <https://jobs.ua/dkhp/articles-3116>

10. Sharlovich Z. P. (2012). Formation of the professional and pedagogical competence of the family nurse through the development and training of the individual. Problems of modern pedagogical education. 37, 157–163 (in Ukrainian).

11. Shegedin M. B. & Mudrik N. O. (2003). History of medicine and nursing. Ukrainian medicine book. Ternopil. 328 (in Ukrainian).

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ МЕДИЦИНСКИХ СЕСТЕР: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Л. Г. Кайдалова

Аннотация. В статье сделан анализ проблемы формирования профессиональной компетентности будущих медицинских сестер в научно-педагогической литературе; определены составляющие профессиональной компетентности и факторы, влияющие на формирование профессиональной компетентности будущих медицинских сестер. На процесс формирования профессиональной компетентности будущей медицинской сестры влияют следующие факторы: профессиональная направленность обучения; интерес к профессии медика; способности к овладению будущей профессией; четкая мотивация обучения; умение учиться самостоятельно; потребность в самосовершенствовании; направленность образовательных технологий на медицинскую теорию и практику.

Ключевые слова: компетентность, медицинская сестра, студент, факторы, специалист.

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE NURSES: THEORETICAL ASPECT

L. G. Kajdalova

Abstract. The article presents a brief analysis of the approaches of teachers-researchers to the interpretation of the concept of "competence approach" and "professional competence of a nurse" and gives us an understanding of these concepts. We understand the professional competence of a future nurse as the competence of a specialist demonstrating the competence and professional qualities necessary to carry out professional activities and establish relationships with other health workers as to people's health problems. As for the competence approach, it involves a personality and activity orientation in the process of preparing the graduate for his future activities, while the results must meet the requirements laid down in the educational and qualification characteristics.

In scientific and pedagogical literature there are highlighted some approaches of teachers of clinical disciplines to the problem of formation of professional competence of future nurses; the components of professional competence and factors influencing the formation of professional competence of future nurses are determined.

We have identified and characterized the following factors contributing to the professional competence of a nurse: professional orientation of education; interest in the medical profession; ability to master the future profession; clear motivation for learning; ability to study independently; need for self-improvement; the orientation of educational technology toward medical theory and practice. The conclusion is that it is necessary to reform the nursing education in Ukraine, not only in advanced training, but also in essence – it must be as close as possible to the actual needs of practical medicine, taking into account the challenges of the ATO in eastern Ukraine and the increase of military and terrorist threats. The prospects of further exploration are in the choice, scientific and methodological grounds and introduction of effective pedagogical technologies in the educational process of medical educational institutions, which are defined in order to form the professional competences of future specialists.

Key words: competence, medical sister, student, factors, specialist.